

Wie de schoen past trekt de kar

Steureg Vedan uitvoeringsprogramma 2003-2006

bijeenkomst 13 juni 2002 in Borculo

INLEIDING

Eind dit jaar (2002) eindigt het eerste uitvoeringsprogramma van Steureg Vedan, de gebiedsontwikkeling van het platteland in Neede-Borculo. Het betekent ook het einde van de proefperiode voor dit gebied. De ervaringen met deze vorm van gebiedsontwikkeling in dit stukje van de Achterhoek zullen toekomstige reconstructiegebieden goed van pas komen. Onder de vleugels van de zogenaamde Reconstructiewet die dit jaar volledig van kracht is geworden, gaat het maken van ideeën en de voortvarende uitvoering ervan gewoon door. Tenminste, als het aan Bertus Hesselink van de Gebiedscommissie en aan Gerrit Jan van der Veen van de Dienst Landelijke Gebieden (DLG) ligt. Zij organiseerden op 13 juni opnieuw een werkdag om ideeën en plannen te verzamelen, dit keer voor de uitvoeringsperiode 2003-2006. 'Wij verwachten vandaag initiatieven op tafel die een breed draagvlak hebben. Maar ook initiatieven die de naam dragen van degene die het plan gaat uitvoeren: de trekkers van het project'. Want vooral dat laatste is van belang nu de proefperiode voorbij is.

BONT GEZELSCHAP?

Verschillende vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en plaatselijke politiek waren bij elkaar in restaurant Kerkemeyer te Borculo. De plaatselijke belangenverenigingen uit o.a. Rietmolen, Gelselaar en Haarlo waren sterk vertegenwoordigd. De politiek was van de partij met raadsleden uit Borculo en Neede, een wethouder en een burgemeester die actief mee deden en dachten. Vertegenwoordigers van de Plattelandsvrouwen, van GLTO, van de gebieds- en regio commissies en van milieu- en natuurorganisaties brachten het aantal aanwezigen op ongeveer 40 personen.

Gerrit Jan van der Veen: 'Ik ben blij met de opkomst, maar het is een enigszins eenzijdige opkomst. Ik mis bijvoorbeeld de waterschappen en de VVV's. Ik zal navragen waar ze waren'. Desalniettemin namen de aanwezigen de inventarisatie van plannen voor het komende uitvoeringsprogramma snel ter hand. Maar eerst keek men gezamenlijk terug op de achterliggende periode 2000-2002.

EEN DIKKE 7, MISSCHIEN WEL EEN 8!

De meeste aanwezigen waren tevreden over deze eerste uitvoeringsfase. Hilly Koppers van de plattelandsvrouwen geeft een zeven. 'Ik ben wel tevreden, maar het duurt erg lang om bijvoorbeeld de noodzakelijke grond te verkrijgen om de plannen te realiseren. Voordat je iedereen op één lijn hebt...' verzucht ze zichtbaar. Een wethouder van Neede erkent de weerbarstigheid van deze materie. 'Implementatie van plannen is moeilijk, vooral als je het bijvoorbeeld hebt over verplaatsing van gebouwen uit het buitengebied. 'Maar', zegt hij toe: 'Ik werk maximaal mee om het platteland leefbaar te houden en steun de gebiedscommissie volledig'.

Bertus Hesselink kijkt zelf met tevredenheid terug op een soortgelijke werkdag zo'n twee jaar geleden. 'Alle uitkomsten van die dag zijn terechtgekomen in de uitvoeringsplannen 2000-2002. Veel ervan is al uitgevoerd, of hard onderweg. Daarom geef ik de achterliggende periode een acht!'

Ook Harry Swarte, projectleider van het uitvoeringsprogramma is tevreden. Een 7,5 is zijn score. 'Voor mij was de uitdaging om alle ideeën en projecten in goede subsidieregelingen te gieten, of combinaties te bedenken waardoor één en ander mogelijk werd'. Hij denkt hierbij vooral aan de succesvolle verplaatsing van zeven boerderijen. Niet allemaal binnen het gebied Neede-Borculo, maar toch. 'Wat ik hieraan vooral goed vond, is dat we de mensen goed hebben kunnen informeren. Het belang van de plannen duidelijk en helder hebben kunnen maken en andere bestemmingen voor de gebouwen hebben gevonden'.

TWEE MILJOEN EXTRA

Landelijk gezien scoorde de proef in Neede-Borculo ook goed, mede door de actieve gebiedscommissie. Deze gaf van meet af aan het verwerven van grond en boerderijverplaatsing prioriteit. Hierdoor ontstond letterlijk de nodige ruimte om de verschillende doelstellingen en plannen te realiseren. Proefgebieden elders in het land hielden zich meer projectmatig en specifiek bezig met bijvoorbeeld water, recreatie, etc. Uiteindelijk realiseerden zij minder plannen en hielden geld over wat naar Neede-Borculo vloeide, waar voldoende plannen op uitvoering lagen te wachten. 'Boven op de tien miljoen gulden kregen we nog eens twee miljoen extra, een welkome verrassing. Geld is voor de plannen van Steureg Vedan dus eigenlijk nooit het probleem geweest', aldus Bertus Hesselink.

DUIZEND HECTARE VERKAVELT

Voor zo'n 8 miljoen gulden is grond aangekocht en zijn boerderijen verplaatst naar intensiveringsgebieden en zogenaamde sterlocaties, aangewezen onder de Reconstructiewet. 'Want vitale bedrijven zijn een noodzaak voor een leefbaar platteland, zij zorgen ervoor dat de mensen op het platteland kunnen en blijven wonen'. Uiteindelijk is in totaal zo'n duizend hectare grond verruild en verkaveld, waarmee 100 hectare nieuwe natuur is gecreëerd. Daarnaast is er voor 1 miljoen gulden ook nieuw natuurgebied aangekocht (o.a. Noordijkerveld). Kleinere bedragen zijn besteed aan het toevoegen van landschapselementen zoals houtwallen en kikkerpoelen. Resultaten daarvan zijn pas over een paar jaar duidelijker zichtbaar in het landschap.

VERANDERINGEN NA 2002

Steureg Vedan en de proef in het gebied Neede-Borculo kwamen tot stand vooruitlopend op de Reconstructiewet. Met deze wet, die dit jaar van kracht is geworden, beoogt de overheid de leefbaarheid en economische vitaliteit van het platteland te waarborgen en wil ze ook komen tot varkensvrije zones en zogenaamde extensiveringsgebieden.

Een reconstructiecommissie maakt een gebiedplan waarin het platteland zich zou moeten ontwikkelen. In de reconstructiecommissie zitten vertegenwoordigers van de maatschappelijke organisatie en de gemeenten onder verantwoordelijkheid van de provincie, dit moet leiden tot voldoende draagvlak in het gebied. Streekcommissies geven op hun beurt uitvoering aan de concrete plannen. Dat doen zij in principe voor een periode van 12 jaar. De streekcommissie kanaliseert voor de projecten de verschillende overheids gelden en subsidies, ook de Europese.

AANSTURING VERANDERT

Vanaf 2003 valt een belangrijke directe aansturing voor de uitvoeringsplannen weg. Provincie en de Dienst Landelijk Gebied trekken gedeeltelijk zich terug. Gemeente, waterschappen en de gebiedscommissie zijn dan voornaamste aanspreekpunten. Bertus Hesselink: 'De club wordt groter en afstandelijker, en mijn zorg is of de gemeenten wel genoeg mankracht hebben om zich in voldoende mate met de herinrichting bezig te houden zoals wij dat tot nu toe gedaan hebben'.

Iedereen, van privé-personen tot maatschappelijke organisaties, kan ideeën en plannen naar voren brengen. Maar, en dat is belangrijk, moet daarbij ook voor de uitvoering een verantwoordelijk persoon of organisatie aanwijzen.

Hilly Koppers: 'De reconstructiecommissie en de streekcommissie staan straks verder van ons af, de besluitvorming verloopt dan weer van boven naar beneden.

Bovendien ben ik bang dat de projecten die door maatschappelijke organisaties zijn voorgedragen een geringe slagingskans zullen hebben, omdat zij moeite zullen hebben om op voorhand een trekker van het project te vinden'.

Een van de belangrijkste acties voor het uitvoeringsprogramma 2003-2006 is het benoemen van een projectleider.

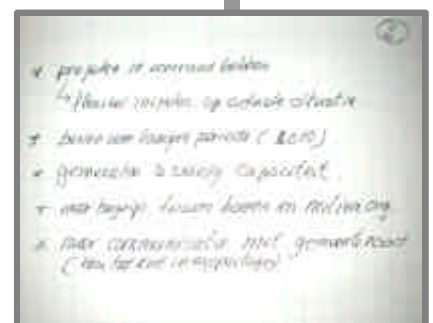
DRAAGVLAK EN PUBLICITEIT

Het is belangrijk om de bewoners van het gebied op de hoogte te houden van alle herinrichtingsplannen en leefbaarheidprojecten. Fred Achterhuis, medewerker van de gemeente Neede: 'Weinig mensen weten wat Steureg Vedan inhoudt; welke projecten worden gerealiseerd? Is er voldoende draagvlak voor de plannen en projecten?' Hij pleit voor meer communicatie en noemt het zogenaamde 'Neede: jamdorp-initiatief' als een voorbeeld van aansprekende publiciteit. De politiek bij monde van de wethouder van Borculo mist vooral korte en bondige informatie. 'Geef mij een A4 met alle resultaten en de bedragen, geen ellenlange en dikke rapporten, dan heb je zo mijn steun'.

Bertus Hesselink vindt de bestaande communicatiemiddelen op zich voldoende: 'We hebben één keer per maand een vaste, duidelijk geprofileerde pagina in de plaatselijke krant. Voor de belangstellenden buiten het gebied verzorgen we bovendien een nieuwsbrief. Daarnaast is er een officiële kwartaalrapportage, die we natuurlijk wel bondiger zouden kunnen maken en zo je wilt maandelijks. Voor raadsleden hebben twee maal een fietstocht langs allerlei projecten georganiseerd, maar daar kwamen slechts een handvol raadsleden op af'. De suggestie om een onderzoek te doen naar de bekendheid van Steureg Vedan onder verschillende bevolkingsgroepen zal de gebiedscommissie overwegen. 'Steureg Vedan is misschien meer iets voor de agrariër. Wil je de burger erbij betrekken dan moeten de projecten heel concreet zijn en vooral van direct belang'.

VERSCHILLENDE PLANNEN, VERSCHILLENDE PLANNING

Ook voor de uitvoeringsperiode 2003-2006 komen weer veel grotere en kleinere projecten en plannen op tafel. Volgens Harry Swarte is dat zelfs een vereiste. 'Zo blijft de portefeuille goed gevuld en kun je goed bezig blijven. Het ene project vraagt slechts een eenvoudige ontheffingsvergunning en kan bijna meteen de uitvoeringsfase in. Terwijl een ander project een aanpassing in het bestemmingsplan vereist.

Dat kan jaren duren, zeker als je bedenkt dat Neede nog met een bestemmingsplan uit de jaren zeventig van de vorige eeuw werkt'. Dat je op zeker moment altijd de politiek tegenkomt is een vertragende en soms frustrerende factor. Dit is trouwens één van de belangrijke leerpunten uit de achterliggende proefperiode. Zo spreekt Harry over 'de wet van de remmende voorsprong'.

'Wij zijn voortvarend en vooruitstrevend van start gegaan met alle projecten, maar al doende stoot je je neus tegen allerlei wetten, regels en gewoontes. En moet je een stap achteruit doen om er weer twee naar voren te doen. Dit heeft echter niet ons enthousiasme geremd'.

BESTUURLIJKE PRIORITEITEN

Gebiedsmakelaar Annelies Hornsman heeft de afgelopen jaren ervaren hoe de verschillende overheden verschillende prioriteiten hanteren. Ook hierdoor kunnen projecten behoorlijke vertraging oplopen of zelfs vastlopen. Als voorbeeld noemt ze de voorgestelde aanleg van een rotonde in Noorddijk uit het uitvoeringsprogramma 2000-2002. Deze zou de verkeersveiligheid voor fietsers aanzienlijk vergroten. Provincie heeft er wel oren naar, maar niet voldoende geld. De gemeente Neede vindt de ontsluiting van het terrein van belang. 'Zij vonden de voorgestelde rotonde een te zware investering voor het minimale gebruik van de weg. Dus vooralsnog gebeurt er niets en wijzen de instanties naar elkaar en blijft de onveilige situatie bestaan'. Als gebiedsmakelaar begeleidde Annelies Hoornsman verschillende projecten en peuterde onder andere middelen los bij de provincie. In de nieuwe situatie in 2003 zal haar functie niet meer bestaan. Dan moeten maatschappelijke organisaties de projecten zelf trekken en aanjagen.

ENKELE PLANNEN UITVOERINGSPROGRAMMA 2003 - 2006

Maar genoeg over het verleden. De aanwezigen zijn tenslotte gekomen om nieuwe plannen te bespreken. De vertegenwoordigster van het Gelselaars belang pleit daarbij vooral voor integratie en afstemming van alle uitvoeringsplannen, anders vindt men steeds weer het wiel opnieuw uit. 'Wij willen graag meewerken als het gaat om de planning van nieuwe fiets- en voetpaden. Deze plannen zijn namelijk al klaar en kunnen zo uitgevoerd worden!' Als trekker van dit project stelt haar werkgroep voor een stichting op te richten waarin de plaatselijke belangenverenigingen een stem hebben.

Harry Swarte adviseert om personeelskosten op te nemen in de projectaanvraag, zodat in dit geval niet altijd vrijwilligers opdraaien om de klus te klaren en de kar te trekken.

Een goed idee dat de andere initiatiefnemers ook mee moeten nemen in hun voorstellen. Plannen zijn er ook in navolging van het project 'de Oale Schole' om oude gebouwen op te knappen en een multifunctionele bestemming te geven. Ideeën lopen hierbij uiteen van een geologische kamer tot algemene tentoonstellingsruimte, of van regionaal bezoekercentrum tot nieuw gemeenschapshuis voor Haarlo. De voorzitter van Rietmolens belang heeft meerdere projecten op zijn lijstje zoals: de groenaanplant in het kerkdorp, de herinrichting van de beek, aanpak van de dorpskern en een rotonde die de doorstroom naar Haaksbergen en Enschede bevordert.

EEN NIET UITPUTTENDE LIJST

Nog veel meer ideeën en projectvoorstellen werden deze dag naar voren gebracht en door de aanwezigen gestructureerd uitgewerkt. Per project werd duidelijk bepaald welke acties opgepakt moeten worden om resultaat te boeken; welke relatie dit project met andere plannen heeft; welke andere partijen er zijn, en hoe het project te financieren. De meest belangrijke vraag in het kader van de nieuwe situatie was natuurlijk wie de kar trekt.

Een greep uit de ideeën en voorgestelde projecten:

- Verfraaiing van het buitengebied door net zoals vroeger functionele bomen langs de openbare wegen te plaatsen, bijvoorbeeld fruitbomen. Vroeger onderhield de boer deze bomen. De vraag is wie dat nu gaat doen.
- Vervuilende bedrijven zoveel mogelijk weren of verplaatsen uit het buitengebied en bestemmingsplannen daarvoor aanpassen. Op de vrijgekomen plaatsen landgoederen creëren. De realisatie van landgoederen vraagt veel menskracht bij vooral gemeenten. De kosten voor het inhuren van extra personeel zou ook hier al in de projectaanvraag verwerkt moeten worden.
- Om bewoners uit het gebied en erbuiten bij het agrarisch productieproces te betrekken, kunnen in de stallen glazen wanden geplaatst worden of zelfs skyboxen gebouwd. Aandachtspunt hierbij is een verantwoorde hygiëne in verband met verspreiding van varkenspest en MKZ. Voor dit project zou LTO een voortrekkersrol kunnen spelen. Ook de mogelijkheid voor het adopteren van koeien door 'stedelingen' zou de betrokkenheid bij het boerenleven kunnen vergroten.

- Herstel van het boerenerf door lege schuren af te breken en erfbeplanting te stimuleren.
- De natuurbeleving van beken vergroten door ze (weer) bevaarbaar te maken, te verbinden en te verfraaien.
- Het herstel van kerkpaden stimuleert het toerisme. Eventueel uit te breiden, of samen te voegen met (nieuwe) fiets- en voetpaden plannen. De lommerrijke en parkachtig aangelegde kerkhoven, kunnen na verfraaiing ook opgenomen worden in deze routes of de TRAP route. Een samenwerking met de kavelcommissie is hier op zijn plaats en met de kerken. De plaatselijke belangverenigingen willen hier ook een voortstuwende rol in spelen. Een uitdaging hierbij is om de verschillende plannen goed op elkaar aan te laten sluiten, zoals gebiedsoverschrijdende gemeentelijke en provinciale plannen.
- Herbestemming van woningbouw en zonder (provinciaal toegewezen) contingenten extra woningen realiseren. Hierdoor blijft de leefbaarheid in stand en de sociale gebondenheid aan de plaats. Dit zou onder andere kunnen door meer betaalbare woningen te creëren, of de mogelijkheid van dubbele bewoning op vrijgekomen locaties in het gebied. Ook zouden er voor ouderen meer mogelijkheden moeten zijn om zolang mogelijk thuis te kunnen blijven wonen.
- De overlast van kraaien in Geesteren is aan te pakken door het probleem anders te benaderen en te benoemen. Vanuit het oogpunt van natuurbescherming zijn kraaien beschermd en kun je ze niet actief bestrijden. Maar, de provincie kan een ontheffing van het afschietverbod/verjaagverbod verlenen als aan te tonen is dat de kraaien een gevaar vormen voor de volksgezondheid. Zij poepen op voederplaatsen van het vee en besmetten deze met hun ontlasting. In hun uitwerpselen zitten namelijk ziektekiemen zoals neospora en salmonella.

Gerrit Jan van der Veen heeft alle documenten verzameld waarin de projectvoorstellen nader zijn omschreven en de voortrekkers geïdentificeerd. Hij draagt er verder zorg voor dat de voorstellen opgenomen worden in het uitvoeringsprogramma 2003-2006. Na de zomer zal hij deze nieuwe plannen voorleggen.

Na afloop van de dag genoten de aanwezigen nog van een drankje en konden ze terugkijken op een zinvolle dag.

